

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 35
marec 2025
cena 2 eurá

3

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

História na pleciach súkromníkov

NÁŠ ROZHOVOR

Mapu, aká sa nachádza na stene v Košiciach na Moyzsovej 24, nikde inde nenájdete. Ak si kliknete na niektoré z miest a obcí, objavia sa mená obetí, ktoré počas 40 rokov trvania komunistického režimu boli perzekvované z rozličných politických dôvodov. Je ich 104 tisíc a ich premietanie by trvalo 16 hodín. Jednotlivé obce sú na nej označené symbolmi, ktoré zobrazujú, aké obete priniesli ich obyvatelia. Každá obec má konkrétny zoznam ľudí podľa druhu perzekúcie. Požiadavka na zriadenie múzea zločinov a obetí komunizmu zaznieva na Slovensku od roku 1989. Dnes štát múzeum tohto druhu nezriadil. A predsa 24. júna 2021 otvorili v Košiciach Múzeum obetí komunizmu. O pohnútkach jeho vzniku, činnosti a perspektívach hovoríme s riaditeľom múzea Pavlom HRI-COM.

Pavol Hric

Foto Eva Zelenayová

● Čo vás viedlo k tomu, aby ste založili múzeum komunizmu?

Mal som tri základné motívy. Prvý spočíval v tom, že moji rodičia ako maloroľníci boli zlikvidovaní a rodinu to veľmi poznačilo. V zrelšom veku som si uvedomil, že z úcty k rodičom a o tom, čo sa stalo s roľníkmi na

Slovensku, treba rozprávať. Násilná kolektivizácia priniesla veľmi veľa nešťastia mnohým rodinám. Ďalší dôvod bol ten, že počas štúdia v Bratislave som spoznal veľa ľudí, ktorí sa koncom šesťdesiatych rokov vrátili z väzenia.

Pokračovanie na 10. strane

V čísle

Ján Litecký Šveda
Marec ešte nezrušili 2-5
Eva Zelenayová
Červotoče v slovenskej politike 3

Zasadala
Výkonná rada PV ZPKO 4
Štefan Novák
Pietna spomienka v Bijacovciach 5

Rafael Rafaj
Politickí väzni potrebujú väčšiu úctu a ústretovosť od štátu 6

Marián Tkáč
Aj na jednom písmenku záleží... 9
Roberto de Mattei
Foibe – komunistická genocída 12

ročník 35 • marec 2025

Marec ešte nezrušili

Na úsvite našej európskej kultúry a civilizácie, v antickom Grécku a Ríme, bol marec prvým mesiacom roka. U nás je zaužívané, že marec je mesiac knihy. Toto využijem na to, aby som z pár kníh alebo samizdatov predstavil pár citátov. Zamerané to bude prirodzene na najvýznamnejší marcový dátum našich dejín, takrečeno úsvit našej novodobej histórie – 14. marec.

Začnem citátom Roberta Fica, súčasného predsedu vlády: „Kardinál Korec bol výnimočný syn slovenského národa“. Tak si zacitujeme pár viet zo samizdatov kardinála Korca, aby sme skúsili zistiť, čo sa tak môže Robertovi Ficovi páčiť a čo by mal postupne aj presadzovať. Ak teda nehovorí do vetra. Je to z listu, ktorý kardinál poslal Československej televízii k relácii *Križ v osídlach moci*, kde bolševickí propagandisti zosmolili nehorázne lži o „klérofašistickom“ Slovenskom štáte a ktorú zakončili 14. marca(!) besedou „O klerikalizme a klérofašizme na Slovensku“. Mimochodom – ten seriál sa vysielať v marci 1989, čiže zrejme to už bolo súčasťou „nežnej inscenácie“, aby tu slovenskí katolíci a konzervatívci nijako nevystrekovali rožky, pretože komunistické a eštablécké deti už čakali pripravené v zákopoch.

Obrazy zo Slovenska sa striedali so zábermi Hitlera od r. 1930 ba i prv, popretkávané masovými hrobmi, strieľaním, ľudskými kosťami, koníkmi s oráčom obďaleč poľného križa až po výsmech spovede, opätovné strieľanie ľudí zakončené teatrálnym a rúhavým „ajhľa baránok boží, ktorý sníma hriechy sveta“. Sedemnástočná stredoškôľka na to všetko povedala: „Satanské verše na slovenský spôsob“.

Naozaj Slovensko a katolicizmus vôbec bol podľa seriálu žriedlom všetkého zla a len zla. Ani v štáte, ani v Cirkvi nebolo nič ľudské, všetky zhromaždenia od birmovky cez exercície až po stretnutia biskupov v Prahe stáli v službách buržoázie alebo priamo Hitlera.

Sú to povyrhávané obrazy, citáty, zábery filmov, zlepené podľa vytýčeného cieľa bez ohľadu na skutočné historické okolnosti; bez zvažovania historických podmienok a možností na to, že jednotlivá osobnosť v dejinách nie je všemocná; že v Európe sa od roku 1938 utvorili otrasné pomery činnosťou Hitlera, pred ktorým boli bezradné i veľmoci. Zabudli čím je uprostred kolosov malý národ a štát a že politika je umenie možného. Autori abstrahovali od konkrétnych ľudských možností vo veľmi mnohých, priam katastrofálnych situáciách, sledovali neohrozene svoj vlastný cieľ po naskrz priamej linke „klerikalizmu a klérofašizmu“. Aj keď tento klerikalizmus im samým, ich otcom a trom miliónom Slovákov zabezpečil cez najstrašnejšiu vojnu dejín na šesť rokov relatívny pokoj a prácu a mnohým zachránil i životy.

Máloktoľný národ si dnes tak vie mrzačiť a hanobiť

svoje dejiny a tak ubíjať v nových generáciách národné sebavedomie, ako to vieme robiť my na Slovensku.

V roku 1938 sa diali v strednej Európe veľké zmeny. V marci 1938 bolo Rakúsko pripojené k Nemeckej ríši. Slovensko sa dostalo do priameho susedstva s ňou, celá ČSR bola ňou zo-vretá. Nemecko sa stalo vedúcou mocnosťou v stredoeurópskom priestore... O jeho priazeň sa uchádzali štáty ako Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Juhoslávia... Dávať však do súvisu zápas Slovenska za autonómiu s Hitlerom je historicky falošná perspektíva – tento zápas bol už pred Hitlerom a bol by sa rozvíjal i bez neho.

Televízny seriál *Križ v osídlach moci* popustil najviac fantázii pri zobrazovaní udalosti okolo Slovenského štátu, jeho vzniku a života v ňom. Všetko v ňom bolo zahrotené proti náboženstvu a Cirkvi. Obrazy sa tu len tak mihali - obrazy kostolov a omší, postavy biskupov striedala strelba a mŕtve telá ľudí, ako údajné ovocie práce Cirkvi na Slovensku. Všetko bolo priam trestuhodne zjednodušené a jednostranne komentované. Jedinou odpoveďou na túto záplavu obrazov a slov, diktovaných vášňou a nenávisťou, môže byť len nemeniteľné svedectvo skutočných historických dokumentov. Historici konštatovali, že mníchovskou dohodou z 30. septembra 1938 nastal priam prevrat v politických pomeroch strednej Európy. Prestala byť oblasťou záujmov a vplyvu západných mocností a dostala sa pod výlučný vplyv Hitlera.

Na druhej strane dával Hitler nádeje Maďarsku a Poľsku, čo do možného rozdelenia Slovenska.

Podľa seriálu všetci chceli konať a konali zločinne. Podľa seriálu boli „klérofašisti“. Tento termín nie je historiografický, je úžitkovo politický a ako taký je u objektívnych historikov prekonaný. Ak si Dr. Tiso ako prezident podával ruky s Hitlerom či Ribbentropom, čo seriál mnohonásobne zdôrazňoval, robil to z nevyhnutnosti svojho úradu. To ale neznamená, že sa preto stal nacistom. Keď si čs. minister podáva ruku s činiteľmi Vatikánu alebo USA, to neznamená, že sa stal veriacim alebo kapitalistom.

Ak seriál ukazoval vznik Slovenského štátu len v obrazoch hrôzy, nemá to nič spoločné s históriou. Niekoľko obrázkov rozbitých oblokov nesúviselo so Slovenskou republikou, lež s vojenským prevratom z 10. marca 1939.

Po pol storočí možno útočiť a zhŕňať nedostatky, chyby a previnenia činiteľov tohto štátu, no vtedy jeho uznanie bolo jedinou zodpovednou voľbou pre národ i pre Cirkev.

No za tieňom prezidenta a mnohých členov vlády slovenskí roľníci pokojne orali a siali, profesori prednášali, študenti sa učili, matky varili deťom, **básnici a spisovatelia vydávali knihy ako nikdy predtým**. A to všetko na ostrove, okolo ktorého zúrila najstrašnejšia vojna. Ak je úlohou politikov chrániť národ, kto by bol v tejto zúfalej situácii dosiahol viac.

Pokračovanie na 5. strane

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja ● **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska (KPVS) ● **Séfredaktorka:** Eva Zelenayová ● **Redakčná rada:** Ján Košíar (predseda), Bruno Čanády, Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábel a Eva Zelenayová ● **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 ● **Telefón:** 02-5263 8156 ● **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk ● **webová stránka:** www.pv-zpko.sk ● **IČO:** 00679879 ● **Cena jedného výtlačku:** 2 EUR ● **Predplatné 20 EUR/kalendárny rok** ● **Predplatné pre zahraničných abonentov:** 50 USD vrátane poštovného. ● **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 ● **EV:** 3851/09 ● **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. ● **Nevyžiadané rukopisy nevraciam** ● **ISSN:** 1338-404X ● **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

Jáchymovské peklo 2025

Stretnutie politických väzňov, ktorí prežili nútené práce v Jáchymove, ich príbuzných, našich členov a sympatizantov sa bude konať aj tohto roku. Vzhľadom na zvýšený záujem o podujatie chystáme sa tentoraz zúčastniť na pietnej spomienke v Jáchymove vo väčšom počte. Program v Jáchymove sa uskutoční v dňoch 23. a 24. mája 2025.

Záujemcovia, prosím, pošlite do konca marca záväznú prihlášku poštou alebo emailom na info@pv-zpko.sk ako aj zálohu 50 eur na náš účet. Pôjdeme autobusom a nocľah na dve noci bude zabezpečený v okolí Jáchymova. O podrobnostiach budeme informovať podľa prejaveneho záujmu.

Predsedníctvo PV ZPKO

Červotoče v slovenskej politike

Sme konzistentní 35 rokov. Tvrdošijne goebbelsovsky opakuje predseda KDH Milan Majerský slovenskej verejnosti. Zrejme má na mysli hodnotové otázky. Preto hovorí, že so Smerom do koalície nepôjde. Ako by to bolo, konzervatívne KDH a sociálny Smer? Tak sa pozrime na principiálne dodržiavanie kresťanských demokratov vo výbere koalíčných partnerov podľa hodnotového ukotvenia. Je to aj pre politických väzňov významná okolnosť. Prečo? Lebo majú priamu skúsenosť s politikou KDH. V roku 1999, po tom, čo časť členskej základne opustila materskú organizáciu (15,9 percenta), založila vlastnú, pričom využila fakt, že došlo k zmene názvu KPVS na PV ZPKO a sama pokračovala pod názvom KPVS. Ibaže na svojej stránke novovzniknutej kádeháckej organizácie politických väzňov donedávna klamali, keď uvádzali: „V roku 1999 sa časť členov odčlenila a pokračovala vo svojich aktivitách pod novým názvom.“ Avšak pod novým názvom pokračovala tá časť členskej organizácie, ktorá ju založila v roku 1990. Odčlenili sa členovia KDH, ktorí neznesli v názve organizácie pojem protikomunistická.

Prvý predseda KDH Ján Čarnogurský sa pritom striktnie vymedzoval voči komunistom a liberálom. No KDH vždy bolo ochotné ísť do koalície s komunistami a liberálmi, hodnoty sem, hodnoty tam, vidina privatizácie strategických podnikov bola viac, než hodnoty. Pravda, po roku

1989 sa časť komunistov transformovala na SDĽ a Peter Weiss, predseda SDĽ a Ján Čarnogurský, predseda KDH sa postavili do boja proti Vladimírovi Mečiarovi, lebo chcel samostatné Slovensko a oni nechceli. KDH ako jediný politický subjekt hlasoval proti Deklarácii o zvrchovanosti SR, hlasoval proti prijatiu Ústavy SR a tvrdo sa vyhranil voči návrhu zákona o zániku federácie. A tak sa začala polarizácia spoločnosti. Nie na základe hodnôt, na základe odmietania štátnosti Kresťansko-demokratickým hnutím.

SLOVO SVEDECTVA

Keď však niekto pripomenie Majerskému, že KDH bolo proti vzniku SR a či sa nechce KDH národu ospravedlniť, tak sa vyhovorí, že on vtedy v politike nebol. Akoby sa ho politika hnutia až do jeho zvolenia za predsedu netýkala. Pritom hovorí o 35-ročnej kontinuite, čo je už prejav čistej schizofrénie. Lebo ako je známe, v koalícii KDH - SDĽ bol aj poslanec Robert Fico. Vtedy neprekážal a dnes prekáža? V marci 1994 SDĽ pomocou KDH povali Mečiarovu vládu. Vtedy v príhovore v NR SR Mečiar pripomenul Františkovi Mikloškovi jeho slová, že KDH bude pôsobiť ako červotoč, kým to nerozloží. Zdá sa, že v tom je KDH skutočne konzistentné. Dodnes.

Ak teda máme spomínať 35 rokov existencie KDH, ako výkladnej skrine konzistentnosti kresťanských hodnôt, spomeňme rok 1995. V predčasných voľbách na jeseň v roku 1994 znovu zоста-

voval vládu Mečiar. A už 17. mája 1995 organizovalo KDH protivládny míting na bratislavskom Nám. SNP. Jeho vtedajší predseda Čarnogurský z tribúny oslovoval dav: „My sme skutoční vlastenci a nie valaškári... (...) My sa Mečiaru nebojíme. Už nás raz posielal do minulosti, a my sme tu. Zatiaľ iba reagujeme na jeho kroky. Ale my prejdeme do útoku. My ho musíme naučiť, aby sa nás začal báť.“ (Nepripomína to situáciu po voľbách 2023? Rovnaký scenár.)

Čarnogurský teda vyhlásil kádehákov za skutočných vlastencov. Lenže vlastenci neodmietajú vlastný štát! A ktože to zatial nenávisť do politiky? Nie Čarnogurský, keď sa predsedovi vlády vyhrážal, že ho naučí báť sa? To bola aká kresťanská politika? Dnes predseda KDH rozpráva o hodnotách, dokonca ich navrhuje zakotviť do ústavy, hoci vie, že matematika nepustí. Nemá 90 poslancov, čo by mu schválili jeho návrhy. Ale napína svaly. Ako Čarnogurský. Čarnogurský odmietal ísť do koalície s Mečiarom, zakladateľom štátu, ale neodmietal komunistov. Majerský odmieta Smer, ale neodmieta progresívov. V tomto smere kontinuita politiky KDH je nepopierateľná. Len tie hodnoty v nej nevidno.

Mikloško sa vrátil do parlamentu. A na obhajobe progresívneho Šimečku dokázal, že KDH skutočne bude červotočom na politickej scéne, kým ju celkom nerozloží.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Zasadala Výkonná rada PV ZPKO

Ako si pripomenieme 35. výročie vzniku organizácie

Zasadnutie Výkonnej rady PV ZPKO sa uskutočnilo 26. februára 2025 v Bratislave. Zišli sa na ňom zástupcovia všetkých regionálnych organizácií na Slovensku, aby prerokovali aktuálny stav našej organizácie a perspektívy jeho vývoja.

Rokovanie otvoril a prítomných privítal predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda. Konštatoval, že úlohy z ostatného zasadnutia členov výkonnej rady (VR) sú splnené až na jednu: žiadosť o vyhlásenie bl. Titusa Zemana za patróna politických väzňov komunizmu. Táto úloha je stále v procese, duchovný našej organizácie vdp. Ján Košiar oznámil, že v tejto záležitosti sa ohlásil na návštevu apoštolského nuncia na Slovensku.

Predseda organizácie prítomných oboznámil s dvoma hlavnými témami na najbližšie obdobie. Ide o pietnu spomienku v Jáchymove a o seminári pri príležitosti 35. výročia vzniku organizácie. Vzhľadom na skutočnosť, že zatiaľ nie je jasné, s akou čiastkou štátnej dotácie môže organizácia rátať, nedajú sa robiť konkrétne kroky na zabezpečenie seminára. Čo sa týka Jáchymova, koordinátormi podujatia sa stali podpredseda PV ZPKO Štefan Novák a duchovný PV ZPKO Ján Košiar. Oznam o organizovaní Jáchymovského pekla uverejňujeme na tretej strane.

Ďalej J. Litecký Šveda informoval členov VR, že finančné prostriedky na Svedectvo máme zabezpečené. Nie je ohrozené jeho vydávanie, aj keď MV SR dosiaľ nestiahlo rozhodnutie nefinancovať jeho vydávanie z prostriedkov štátnej dotácie.

Nie sú peniaze ani na pamätníky

Hospodárka organizácie Eva Litecká Švedová požiadala funkcionárov, aby plán činnosti aj s finančným krytím posielali už v januári, aby mohla zostaviť plán činnosti pre celú organizáciu. Výdavky pobočiek je optimálne realizovať za prvé tri štvrtroky. A odporúčala spolu s výročnými schôdzami konať aj pietne spomienky. Vzhľadom na nedostatok pracovníkov v ústredí požiadala, aby poštu neposielali doporučene.

J. Litecký Šveda informoval o pracovných kontaktoch s riaditeľom múzea zločinov komunizmu v Košiciach a o vzájomnej spolupráci. Ďalej o žiadosti, ktorú poslal na Bratislavský samosprávny kraj v súvislosti s opravou centrálného pamätníka obetí komunizmu, lebo finančné prostriedky zo štátnej dotácie sa nesmú použiť na opravu pamätníkov.

V diskusii podpredseda PV ZPKO Rafael Rafaj informoval, že vznikla pochybnosť, či deti politických väzňov boli postihnuté, a to v súvislosti s pripravovanou legislatívou. Preto je nevyhnutné, ak chceme zmeniť legislatívu v prospech detí politických väzňov, aby sme poskytli dôkazy o tom, ako boli postihnuté. Treba zaznamenávať ako im bolo znemožnené študovať, ako boli vyhadzované zo škôl, prípadne zo zamestnania, lebo táto oblasť je málo spracovaná. Dal návrh, aby sme na archivovanie takýchto dát požiadali o finančné prostriedky. Tiež navrhol lepšie uchopiť 35. výročie vzniku organizácie: urobiť výstavku v Bratislave, ktorá by mohla púťovať po regiónoch.

Pohľad na účastníkov Výkonnej rady PV ZPKO v bratislavskej centrále.

Foto Eva Zelenayová

Politickí väzni na okraji spoločnosti

J. Litecký Šveda poznamenal, že Nemci sú v tomto smere veľmi dôkladní a poskytujú odškodné už aj za rozkladné činy Stasi (Štátna bezpečnosť), napríklad za riadené ohováranie, za problémy na pracovisku a podobne, ak je to dokázané zo zachovaných materiálov Stasi, ak to malo vplyv na osobný život alebo na pracovný postup žiadateľa.

Mária Dvorčáková otvorila tému mimovládnych organizácií, ktoré spôsobujú „všetko toto zlo“ aj za peniaze daňových poplatníkov.

J. Litecký Šveda reagoval, že títo ľudia si z grantov robia živobytie, lebo nič iné nevedia robiť a my chodíme, žiadame a nikto nás neberie vážne.

Ďalej oznámil, že keď sme uviedli v žiadosti o grant do výkazu potrebných výdavkov Svedectvo, z ministerstva to vrátili a museli sme dať náklady na časopis von. Tiež povedal, že je stále aktuálne nájsť účtovníčku, ktorá by bola ochotná pracovať v ústredí aj za takú malú mzdu, akú jej môžeme poskytnúť.

R. Rafaj poznamenal, že šíriť svedectvo je naša hlavná činnosť.

Š. Novák požiadala, aby vedenie zistilo fakty a zvažilo, či neposlať list na Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR s otázkou, prečo veteráni nedostali trinásť dôchodok.

H. Halková oznámila, že výročnú schôdzu v Banskej Bystrici budú mať 10. marca a pietnu spomienku na Barbarskú noc 14. apríla.

Po skončení zasadnutia VR položili jej členovia veniec na symbolický hrob na bratislavskom Martinskom cintoríne, do ktorého pochovali popravených politických väzňov Antona Tunegu, Alberta Púčika a Eduarda Tesára.

Na tomto hrobe je tiež umiestnená pamätná tabuľa popravených politických väzňov Pavla Kalinaja, Tomáša Chovana, Bernarda Jaška a ďalších politických väzňov, ktorí boli popravení alebo zomreli vo väzení v Bratislave.

Eva Zelenayová

Marec ešte nezrušili

Pokračovanie z 3. strany

Myslím si, že keby ten seriál vysielali opäť, nijako by sa nelíšil od naratívu súčasných masmédií, väčšina ľudí by to ani nepostrehla. Veď čo sa týka pohľadu na slovenské dejiny, mladí komsomolci idú presne v šlapajách starých tavičov, svojich eštebáckych otcov. Dokonca už sa opäť súdia ľudia, ktorí majú iný názor na slovenské dejiny ako komunisti(!). Nijaká história, nijaké fakty, nijaký charakter – kdeže, bolševikovo pero, ktoré od roku 1945 stále drží v ruke, je ten najvyšší arbiter. Na druhej strane – človek sa tej cenzúre až tak nečuduje, pretože dobre vie, čo robili jeho predkovia – kto tu terorizoval a kto tu budoval. Takže by najradšej vymazali celé slovenské dejiny z histórie. K tomu sa hodí zacitovať známeho nemeckého filozofa Arnolda Gehlena: „Zbaviť národ jeho minulosti či ju zneuctiť, je to isté ako genocída.“

No keď už sme tu mali Roberta Fica, nezaškodí hádam Gustáv Husák, ktorý tak zaujímavo mluvil čiesky, keď v Leopoldove pri príležitosti Slováckeho národného povstania v roku 1956 úprimne povedal spoluväzňovi Ivanovi Štelcerovi: „Štátny sviatok? V roku 1948

sme nemohli 29. august vyhlásiť za štátny sviatok, lebo vtedy bolo 80 percent občanov Slovenska za Tisu a Slovenský štát. Urobíme tak, keď Slovensko bude socialistické.“

Teraz nám nejde o „povstání“. Ale skúsme sa rozpamätať – mali sme tu po roku 1990 aspoň jednu **demokratickú** vládu, s ktorou by súhlasilo aspoň 40 percent národa? A to nominálne prvá Slovenská republika ani nebola demokratickým štátom, tak ako vtedy ostatné európske krajiny, hádam okrem Anglicka. Tak o čom je vlastne demokracia?

A ešte jeden nemecký filozof a teológ, Hermann Lübbe: „Totalitní kati sa vždy pokúšajú so svojimi obeťami likvidovať aj ich pamiatku. Dokonca ich mená sú vymazané a ich masové hroby zahladené na nepoznanie. S tým kontrastuje naša kultúrna normalita cintorínov a pokračujúca prítomnosť mŕtvych v spomienkach“.

Keď sme s Gréckom začali, tak na záver ešte jeden múdry Grék, Tukydidés: „Vlády malých krajín sa správajú tak ako musia, veľkých, ako chcú“.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

Pietna spomienka v Bijacovciach

Pod Spišským hradom, v obci Bijacovce, sa 17. februára 2025 zišli členovia regionálnych pobočiek PV ZPKO v Košiciach a v Levoči, aby vzdali úctu rodákovi tejto obce. Tu sa narodil **Pavol Kalinaj**, ktorý za svoje presvedčenie a vieru bol 17. februára 1951 v Justičnom paláci v Bratislave popravený.

Pietny akt sa začal svätou omšou v miestnom Kostole Všetkých svätých, ktorú celebrol **spišský biskup Mons. František Trstenský** spoločne s bývalým rektorom Katolíckej univerzity v Ružomberku Mons. Jozefom Jarabom a Mgr. Jánom Sňahničanom, farským administrátorom. Bohoslužba bola obetovaná za popraveného Pavla Kalinaja, zomrelých a žijúcich politických väzňov a ich rodinných príslušníkov.

Po svätej omši sa účastníci pietnej spomienky presunuli k pamätnej tabuli Pavla Kalinaja, osadenej na budove Obecného úradu, kde ich privítal starosta obce Ing. Jozef Kalinaj. Po zaznení hymnickej piesne *Aká si mi krásna nasledoval akt kladenia vencov*. Predsedníčka RO PV ZPKO v Prešove **Mária Dvorčáková** vo svojom príhovore osobitne vyzdvihla statočnosť Pavla Kalinaja, ktorého komunisti doslova umučili za jeho pomoc Cirkvi. K prítomným sa

Účastníci pietnej spomienky v Bijacovciach.

Foto Ľubomír Kaľavský

Zľava prof. J. Jarab, biskup F. Trstenský a Mgr. J. Sňahničan celebrujú sv. omšu.

Foto Ľubomír Kaľavský

príhovoril aj biskup František Trstenský. Podpredseda PV ZPKO **Štefan No-**

vák pri tejto príležitosti odovzdal pamätnú medailu PV ZPKO dlhoročnému starostovi obce **Mgr. Jánovi Pivovarničkovi**, ako ocenenie za jeho spoluprácu pri organizovaní pietnych spomienok na martyra P. Kalinaja a za jeho vrelý vzťah k politickým väzňom. Pietnu spomienku ukončila hymnická pieseň *Kto za pravdu horí*.

Pre účastníkov pietnej spomienky na záver pripravila obec dôstojné pohostenie, pričom prítomnosť biskupa Trstenského využili na priateľské rozhovory. Po skončení posedenia udelil prítomným biskupské požehnanie.

Štefan Novák
podpredseda PV ZPKO

Politickí väzni potrebujú väčšiu úctu a ústretovosť od štátu

Členovia a organizácie protikomunistického (tretieho) odboja sú autentickými autoritami pre hodnoty slobodu a demokraciu a najmä nositelia svedectva skúseností, aby sa totalitné maniere, potláčajúce práva a občianske slobody, zväčša vyplývajúce z nejakej ideológie, už nikdy v spoločnosti neopakovali. A ak áno, aby verejná moc zasiahla. To by ale štát musel k nám vzhliadať s úctou a férovým prístupom.

Priama skúsenosť a nespochybniteľné svedectvá prenasledovaných osôb s aktívnym odporom v bývalom režime sú totiž sústredené najmä v PV ZPKO, vrátane detí bývalých politických väzňov, čo aktívne vzdorovali totalitnému režimu.

Napriek tomu, že signály cenzúry, sledovania, diskriminácie za iné, než „oficiálne“ názory a postoje, známe z bývalého režimu opäť svietia na červeno, ústavní činitelia cez nominácie do Správnej rady ÚPN nepostupujú s vedomím možného ohrozenia.

História predsa nie je len vecou archívov, ale aj vyvarovania sa chýb, aby národ negatívne javy neopakoval.

Fakt, že okrem organizácií politických väzňov tu pôsobia aj rôzne ad hoc inštitúcie (napr. Post Bellum) a štátom (NR SR) oficiálne zriadený Ústav pamäti národa (ÚPN), nemôže nijako znížiť vážnosť a pozornosť, ktorú si naša organizácia zaslúži. Tváriť sa, že všetko podstatné už rieši len ÚPN je technokratický pohľad bez najdôležitejšieho faktora – ľudí s priamou skúsenosťou, ktorí nie sú oficiálne zapojení do tohto procesu.

Činnosť „pamätového“ ústavu podľa § 12 zákona 553/2002 Z.z. zabezpečuje Správna rada. Formovanie, štruktúra, ale aj rozhodovacia prax ústavu, spolu so zúženou, striktnou odbornou personalistikou - nomináciami do Správnej rady ÚPN sú, žiaľ, toho dôkazom.

Stačí sa pozrieť na dlhodobú nominačnú prax, kedy ústavné orgány (parlament, vláda, úrad prezidenta) poňali nominácie ako trafiku pre historikov, ktorí často dokonca pôsobia v iných verejných inštitúciách štátu.

ÚPN bez pamäte?

V podstate až na moje pôsobenie v NR SR (2006-2010), kedy sa mi podarilo presadiť dvoch politických väzňov – Arpáda Tarnóczyho a Antona Malackého – do Správnej rady ÚPN, tí, ktorých sa obdobie totality priamo týka, ostali mimo možnosti dohliadať na výkon zákona.

ÚPN zamestnáva asi 60 ľudí, z toho približne 15 historikov zameraných na výskum. Ďalších deväť historikov v Správnej rade pôsobí ako nosenie vody do mora. ÚPN predsa pôsobí aj ako verejnoprávna inštitúcia, teda nemožno obísť zaangažovanú verejnosť s verejným dohľadom!

Práve absencia ľudí s priamou skúsenosťou na obdobie neslobody mohla spôsobiť aj diskutabilný prístup k vyhodnocovaniu veteránov protikomunistického obdobia, čo je trpká skúsenosť mnohých politických väzňov, ktorým nešlo len o zmierenie krívd, satisfakciu, ale aj o morálne zadostučinenie, ktoré, žiaľ, v spoločnosti pociťujú ako vlašné. Toto považujem po

troch desaťročiach slobody za vážny systémový prešľap verejnej moci k skúsenostnej histórii 1948-1989.

Odhaľovanie praktík totalitného režimu a ich vykonávateľov je nepochybne dôležité pre fakty na dobu neslobody a aj na udržiavanie morálneho kompasu spoločnosti pre tých, čo by opäť chceli nejakým spôsobom kolaborovať na nejakej forme neototalitných praktík.

Práve v tejto oblasti sú však nezastupiteľné nenahraditeľné skúsenosti, ale aj dôraz politických väzňov a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa priamo stretli s nekalými praktikami bývalého režimu. Pri všetkej úcte k historikom v správnej rade ÚPN, táto empirická skúsenosť je neprenosná, jedinečná a je objektívnou aj morálnou zárukou dôsledného a principiálneho dohľadu nad činnosťou ÚPN.

Kde zostali obeť?

Politickí väzni a ich zväčša diskriminovaní rodinní príslušníci nechcú pomstu, ale dožadujú sa spravodlivosti najmä vo vzťahu k budúcnosti, aby sa podobné hrôzy už neopakovali. Každá povodeň sa začína nebadane, takže vnútorné skúsenostné signály sa nedajú nahradiť nijakou zbierkou titulov.

Veď kto iný je najvernejším odrazom pamäti národa na obdobie komunistickej totality, ak nie priamo poškodení, prenasledovaní, väznení a diskriminovaní režimom?

Žiaľ, aj tu vidíme rozdiel v prístupe politiky a štátu k druhému (protifašistickému) a tretiemu (protikomunistickému) odboju.

Zákon o nás bez nás

Je znepokojujúce, že veľa členov PV ZPKO nadobudlo dojem, že ÚPN pristupoval selektívne v procese vyhodnocovania nároku na štatút veterána protikomunistického odboja. Vo formulároch žiadosti sa dokonca objavila kontroverzná angažovanosť nad rámec zákona, vylučujúca a priori časť politických väzňov z oprávneného nároku.

Ústav by mal predsa poznať súvisiaci predpis, zákon č. 219/2006 o protikomunistickom odboji, ktorý ho definuje ako „pokračovanie národného boja za oslobodenie“. To znamená, že z centra pozornosti zákonodarcu, ale aj ďalších nadstavbových opatrení sa vytratil ľudia a najmä tí, ktorých zákon v paragrafe 5 označuje ako „prenasledované osoby“.

Asi sa zhodneme, že najprenasledovanejšími osobami boli deportovaní, popravení a odsúdení ľudia, všeobecne „politickí väzni“. Zákon, aj uložené povinnosti ÚPN si však takmer výlučne všímajú páchatelov, hoci je aj z princípu duality, aj z kriminalistickej teórie jasné neoddeliteľné prepojenie páchatelov a ich obetí.

V celom zákone však zmienku o obetiach – politických väzňoch nikde nenájdeme. To, čo zákonu, ale aj praxi a humannej úcte k obetiam a poškodeným chýba je priestor, ktorý by mali mať predstavitelia politických väzňov v samotnom zákone, aj v Správnej rade ÚPN.

Rafael Rafaj
podpredsa PV ZPKO

Svätopluk a vznik Strednej Európy – II. časť

Čo rozumieť pod pojmom Ilyrikum

Po reforme cisára Diokleciána z roku 293 sa Rímske impérium zmenilo na Tetrarchiu. Na istý čas ho tvorili štyri provincie, ktorým vládli štyria navzájom spriatelení vládcovia. Jednou z nich bolo Ilyrikum. Priestor, ktorý spadal pod pôvodné Ilyrikum možno ohraničiť predhoriami Álp a stredným Dunajom, Čiernym, Egejským a Jadranským morom. Neskôr sa rozdelil na dve podčasti – západné a východné Ilyrikum. Nová politicko-administratívna jednotka mala svoje hlavné mesto v dnešnej Srijemskej Mitrovici (Sirmium).

O nejaký čas sa Srijemska Mitrovica stala sídelným mestom arcibiskupstva. Pod jeho jurisdikciu patrili územia rímskych provincií Panónie, Norika a Dalmácie. Na juhu to boli najmä územia dnešného Chorvátska, Bosny a Hercegoviny, Čiernej Hory a časti Srbska. Na severe priestor dnešného Rakúska, Slovinska, Maďarska a zadunajské časti dnešného Slovenska. Arcibiskupstvo v tejto podobe existovalo do roku 568, keď bolo Sirmium dobyté Avarmi.

Pokusy o obnovu pápežskej zvrchovanosti nad Ilyrikom

Získať späť kontrolu nad Ilyrikom sa stalo jedným zo strategických cieľov politiky silných pápežov druhej polovice 9. storočia. K prvému pokusu prišlo už v 60. rokoch, keď sa Mikuláš I. pokúšal o nastolenie pápežskej dominancie nad územiaми východného Ilyrika, nad ktorými vládol bulharský Boris I. V roku 864 však bol tento vládca porazený byzantským cisárom Michalom III. a pokrstý. Hoci tým ešte angažovanie sa rímskych biskupov v bulharskej veci celkom neprestalo, postupne strácalo na intenzite. Oči pápežstva sa od Čierneho a Egejského mora obrátili k západnému pobrežiu Jadranu a odtiaľ viac na sever k strednému Dunaju. Tu však od čias rozvrátenia avarského hrinku v roku 796 dominovala franská moc.

Obnovenie Panónskeho arcibiskupstva za pápeža Hadriána II.

V dokončení veľkých plánov Mikulášovi I. zabránila smrť. S nie menšou vehemenciou v nich však pokračoval jeho následník. Ten si pravdepodobne so zreteľom na vyššie uvedený cieľ, po voľbe za pápeža, za svoje osobné vlastné meno vybral meno ilýrsko-panónskeho mučeníka svätého Hadriána z Nikomédie. Svätý mučeník bol pôvodne dôstojníkom VI. rímskej légie, ktorá kedysi stacionovala v severnejšej časti Ilyrika, v rímskej Panónii. A v Panónii prežíval aj jeho starší kult. Nový pápež Hadrián II. (867 – 872) konečne obnovil Panónske arcibiskupstvo v Srijemskej Mitrovici dva roky po svojom zvolení. Za arcibiskupa tu určil svätého Metoda. Najstaršia slovanská tradícia skoncentrovaná v *Povesti dávných liet* o tom píše takto:

„Potom knieža Kocel ustanovil svätého Metoda biskupom v Panónii na stolci svätého Andronika, jedného zo sedemdesiatich apoštolov, žiakov svätého Pavla. (...) Nachádza sa tam aj Ilýria. Až tam sa Pavol dostal... (...) Hľa, prečo je učiteľom Slovanov Pavol.“

Staro-nové (arci)biskupstvo v Ríme teda pomohlo „vybaviť“ aj panónske knieža Kocel, syn Pribinu. Zhodou okolností ten istý Kocel, v ktorého hrade bol postavený na svoju dobu v tejto časti sveta nevidaný pútnický Kostol svätého Hadriána. Strategická komu-

nikácia medzi slovanským vládcom a pápežom prostredníctvom veľkého svätca sa mohla teoreticky uzavrieť. V praxi sa to však ukázalo ako omnoho komplikovanejšie.

Štyri problémy obnoveného arcibiskupstva

Projekt narazil na štyri hlavné problémy. Cirkevná jurisdikcia Panónskeho arcibiskupstva mala presahovať severné i južné hranice Kocelovho kniežatstva. O tých severných možno usudzovať na základe obsahu pápežského listu Rastislavovi, Svätoplukovi a Kocelovi. Stratená písomná pamiatka je tiež známa aj pod menom *Chvála (Bohu) na výsostiach – Gloria in excelsis (Deo)*. List sa síce *in extenso* nezachoval, ale jeho dikciu možno nájsť aj vo vyššie citovanej najstaršej ruskej kronikárskej kompozícii a potom i v *Živote svätého Metoda*. List je adresovaný Rastislavovi, Svätoplukovi i Kocelovi. Pápežská jurisdikcia tak mala siahať aj na dnešnú Moravu a Slovensko. No a tu rímske plány narazili na staršie záujmy Východofranskej ríše.

Územie Kocelovho kniežatstva už viac ako sedem desaťročí patrilo do sféry vplyvu Salzburského arcibiskupstva. Svätoplukovo Nitriansko a Rastislavovu Moravu spravovalo Pasovské arcibiskupstvo. Ako to nakoniec dopadlo, je známe. Svätý Metod a jeho suita boli zhruba tri roky internovaní v niektorom z bavorských kláštorov. Kocel stratil vo Východofranskej ríši svoje politické zázemie a krytie a postupne zmizol zo scény dejín. Rastislav bol oslepený a internovaný. Svätopluk zavretý do väzenia. Zdanlivo neriešiteľnú situáciu napokon bravúrne zvládla až rímska diplomacia nového pápeža. Bola to však delikátna vec.

Ďalší problém na ceste za dosiahnutím svojho cieľa obnovenia Panónskej cirkevnej provincie, ktorý bolo potrebné urovnať, tkvel v tom, že nový arcibiskup svätý Metod a jeho žiaci neprinášali do priestoru stredného Dunaja len staronovú autoritu univerzalistického rímskeho pápežstva. So svätým Metodom na územie západného Ilyrika prišla aj jedna novota – staroslovenčina vo funkcii liturgického jazyka. Hoci mala požehnanie Ríma, z pohľadu západného latinského univerzalizmu šlo o kultúrny partikularizmus.

Navyše novo vysvätení kňazi provincie, všetko žiaci svätého Konštantína Filozofa a svätého Metoda, do svojich pôsobísk prichádzali ako prívrženci tradičného poňatia pôvodu Ducha Svätého. Teda tak, ako to prikazovali ustanovenia starších cirkevných koncilov, podľa ktorých Svätý Duch pochádza z Otca. Teda nevychádza rovnako z Otca i zo Syna (*filioque*), ako chcel latinský Západ. Ako je známe z nasledujúcich cirkevných dejín, bola to rozbuška na výbušnine dovtedajšieho jednotného poňatia svätej Cirkvi, ktorá čakala na svoje odpálenie.

Tretím a asi rozhodujúcim problémom nanovo erigovanej Panónskej arcidiecézy bolo napokon to, ktorý svetský vládca prevezme záštitu nad týmto projektom. Okrem už zmieneného Borisa I. do úvahy pripadalo viacero uchádzačov. Okrem tých, ktorých som už spomenul, teda Kocela, Rastislava a Svätopluka, v Ríme uvažovali aj o chorvátskych kniežatách Domagojovi († 876) a Branímírovi († 892) či srbskom Mutímírovi († 891). Tretí menovaný bol pápežom Jánom VIII. v roku 873 priamo vyzvaný, aby prijal jurisdikciu obnoveného arcibiskupstva v Srijemskej Mitrovici. **Martin Homza**

Storočná jubilantka

Pani Eleonóra Jedličková oslávila 8. februára 2025 sto rokov.

Narodila sa do prvej Česko-Slovenskej republiky, mladosť prežila počas prvej Slovenskej republiky a po skončení druhej svetovej vojny, keď mala 20 rokov, sa znova ocitla v Česko-Slovensku. O sedem rokov neskôr dostala rodina príkaz nútene sa vysťahovať z Bánoviec nad Bebravou do obce Rožňové Mitice. Mala 68 rokov, keď sa opäť stala občiankou Slovenskej republiky. Prežila si dosť utrpenia, keď sa rodina stala nepriateľskou pre komunistický režim a musela opustiť svoj byt s celým zariadením. V súčasnosti opäť žije v Bánovciach nad Bebravou a vedenie PV ZPKO aj redakcie Svedectva jej želá veľa zdravia a šťastných rokov v kruhu najbližších. (red)

Košičania v Michalovciach

Hospodár RO PV ZPKO v Košiciach **Ján Brodňanský** a člen organizácie **Roman Jesenský** vycestovali 10. februára t. r. do Michaloviec, aby navštívili pani **Margitu Pleceníkovú**. Keďže zdravotný stav jej neumožňuje zúčastňovať sa podujatí v košickej kancelárii PV ZPKO, potešila sa návšteve kolegov. Ako zaslúžilej členke organizácie jej pri tejto príležitosti J. Brodňanský (na obr.) odovzdal pamätnú medailu PV ZPKO. Pri bohatom pohostení spomínali na utrpenie prežitých počas minulého režimu, čo ich spája dodnes. Zhodli sa aj pri hodnotení stavu súčasnej spoločnosti a pani Pleceníková dokonca zahrála na troch harmonikách. Zožala potlesk a obdiv a rozlúčili sa so želaním dobrého zdravia a nádeje na opätovné stretnutie.

Roman Jesenský

Dotíкло srdce vlastenca

V marci 2023 sme sa v Svedectve rozprávali s Jánom Cuperom. Netušili sme, že človek plný energie, záujmu o veci verejné o dva roky už nebude medzi nami. Vtedy sme o ňom napísali: „Vie zvärať vysokotlakové potrubie, no vyzná sa aj v ústavnom práve. Je autorom základných právnych noriem, ktoré umožnili vznik samostatnej Slovenskej republiky. Ako poslanec NR SR sa vyznamenal faktickými poznámkami. Tvrdil, že sú potrebné kvôli histórii. Aby nič nezostalo zabudnuté. Akoby sa dnes v parlamente zišiel niekto s historickou pamäťou! A nielen v parlamente. Zažívame virtuálnu realitu, neveriacky hľadíme na televíznu obrazovku a podaktorí rozmýšľame, my nepotrebujeme Maďarov ani Čechov, sami si dokážeme domrviť vlastné dejiny. **Doc. JUDr. Ján CUPER, CSc.** sa stal vďačným terčom

tzv. nezávislých médií najmä pre jeho vzťah k vlastnej krajine, ktorej bol ochotný mnoho obetovať. Málokto ho však pozná ako človeka prenasledovaného bývalým režimom.“

Ako syn kulaka, čo nechcel vstúpiť do družstva, mohol sa rozlúčiť s predstavou, že po skončení základ-

nej pôjde na nejakú strednú školu. „Po maturite som išiel robiť na montáže, zvärať vysokotlakové potrubie. Samozrejme, že som to nevedel, ale bol tam majster, ktorý ma to naučil. Prišiel september, hlásil som sa na vojenskej správe. Keďže som chodil do Zväzarmu na vetrone, očakával som, že ma dajú aspoň k parašutistom. Súdruh plukovník sa na mňa pozrel a hovorí, no súdruh Cuper, vy sa ne-trápte, vy máte o vojnu postarané. Vy ste antisocialistický živel. Pôjdete v novembri k pešiemu pluku PTP do Janovic nad Úhlavou. Tak som dva roky chodil opravovať cesty v Janoviciach nad Úhlavou,“ povedal pre Svedectvo.

Dňa 13. februára sme sa s ním navždy rozlúčili v bratislavskom krematóriu. Česť jeho pamiatke.

Eva Zelenayová

Aj na jednom písmenku záleží...

Pred pätnástimi rokmi mi vyšla kniha *Turzovci*, ktorú som písal a chcel vydať „pokojne a s nádejou“ v duchu hesla Imricha Turza, posledného mužského príslušníka rodu „in silentio et spe“. Písal som ju viac-menej na objednávku jedného úspešného vydavateľa z Bratislavy. Ibaže tesne pred jej vydaním vznikla otázka, ba vlastne problém s jedným obyčajným písmenkom „h“. Vydavateľ ju chcel vydať s podmienkou, že v názve nebudú Turzovci, ale Thurzovci. V takom prípade by vraj knihu zasponzorovala pobočka jednej zahraničnej (polomaďarskej) banky a aj petrochemický kombinát. Mohol som však s tým súhlasiť, ak podľa pravidiel spisovnej slovenčiny sa mená (priezviská) osobností zo Slovenska pred roka 1918 píšú v slovenskom úze? Teda Turzo, Ziči, Batori, atď... A tak vyšla v inom vydavateľstve.

S tým písmenkom „h“ boli aj sú problémy naďalej. Nespisovný THURZO a nie TURZO je v názve Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici. Keď sa konala medzinárodná (slovensko-maďarská) konferencia o Turzovcoch, na pozvánke svietilo THURZO. Napísal som istému historikovi, ktorý túto pozvánku rozposielal: „Pán Historik, prečo píšete THURZO, keď podľa pravidiel slovenského jazyka má byť TURZO? A navyše na minciach z Kremnice (strieborné guldinery) si sám Ján Turzo, nájomca mincovne, uviedol priezvisko ako TVRSO?“. Pán Historik mi čoskoro odpovedal takto: „Pán Tkáč, to je problém písania mien historických osobností, ktorý sa neustále rieši a diskutuje sa o ňom. Ako iste viete, pripravuje sa nové vydanie Pravidiel slovenského pravopisu, kde sa zasa bude meniť a upravovať úzus. Podľa niektorých názorov, ak bol príslušník tohto rodu Maďar, tak by sme ho mali písať podľa pravopisu po slovensky, ako Turzo, ak bol Slovák, tak by sme ho mali písať po maďarsky Thurzo, to len ako perlička“...

Ako vidieť, na jednom obyčajnom písmenku „h“ nielen záleží, ale aj sa dá na ňom čítať naša nezorientovanosť. Z písmeniek totiž vznikajú slová, zo slov vety a veta, ako vieme, to je už napísaná alebo vyslovená myšlienka. A z myšlienok vyrastajú ideológie.

Zdá sa, že my ako národ, ale aj naši *tamhore* si dostatočne nevedomujeme mnoho vecí. Napríklad aj prechýľovanie ženských priezvisk, teda pridávanie koncovky -ová k mužským priezviskám. Zdá sa, že máme v tom menší chaos.

V treťom (z roku 2000) i vo štvrtom (z roku 2003) vydaní dosiaľ platných (či sa mýlim?) Pravidiel slovenského pravopisu z dielne Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV, ktoré „prerokovala a vzala na vedomie Ústredná jazyková rada ako poradný orgán ministra kultúry Slovenskej republiky“ v zmysle § 2 ods. 2 zákona č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku a vyhlásila ho „za jednu zo základných kodifikačných príručiek zahŕňajúcich opis kodifikovanej podoby štátneho jazyka Slovenskej republiky“ stojí to, čo možno prečítať na webovej stránke Ministerstva kultúry SR v stati „Používanie koncovky -ová v ženských priezviskách“. Uvádza sa tam, že „v spisovnej slovenčine sa od pomenovania osôb mužského rodu tvoria pravidelne prechýlené ženské pomenovania viacerými slovotvornými príponami (napr. príponou -ka, -ička, -yňa, atď). Toto tvorenie pomenovaní žien od pomenovaní osôb mužského rodu nazývame prechýľovanie... Od mužských vlastných mien sa tvoria prechýlené ženské formy slovotvornou príponou -ová: Novák - Nováková, Škultéty - Škultétyová a pod. Ak má mužské priezvisko tvar prídavného mena, prechýlené ženské formy sa

netvoria príp. -ová, ale príp. -á, zhodne s tvarmi prídavných mien ženského rodu: Inovecký - Inovecká, Jesenský - Jesenská a pod. Prechýlením mužského priezviska sa v slovenskom kontexte signalizuje prirodzený ženský rod a umožňuje sa ohýbanie priezviska tak, ako je to v súlade s platnou kodifikáciou.“

A ďalej: „Používanie koncovky -ová v ženských priezviskách je teda prirodzenou súčasťou slovenského jazyka, ktorý sa zaraďuje medzi flektívne jazykové typy, čo znamená, že vzťahy medzi slovami sa vyjadrujú príslušnými tvarmi slov - mená sa skloňujú, slovesá sa časujú... V slovenskej vete sa v zmysle platných jazykových zákonitostí a v súlade s normou slovenského spisovného jazyka používajú aj ženské priezviská cudzieho pôvodu s prechýľovacou koncovkou -ová: Parkerová, Hepburnová, Dietrichová, Scullyová, Quinnová, Fisherová, Wilsonová, Kónyová, Szabóová, Lévaiová atď.“

Takže prechýľujú sa cudzie priezviská, ale bez prechýľovania sa môžu údajne používať priezviská Nesloveniek. Naši športoví komentátori musia k Slovenke priradiť priezvisko „Foster“, k jej súperke z Ameriky pokojne pridať -ová. Poslankyne z Progresívneho Slovenska však chcú (iniciatíva pred roka), aby tak mohli robiť i Slovenky. Z roku 2023 pochádza správa - ktovie však nakoľko pravdivá - že europarlament v rámci „Rodovo neutrálneho kontinentu“(?) schválil na návrh liberálov rezolúciu, ktorou vyzýva vlády v Prahe a v Bratislave, aby zrušili používanie priezvisk s príponou -ová v oficiálnom styku. Vtedajšia šéfa europarlamentu Roberta Metsolová údajne povedala, že „ľudia na Slovensku a v Česku už nebudú stigmatizovaní hneď pri narodení a budú si sami môcť zvoliť pohlavie na základe vlastných postojov a skúseností“. A Uršula von der Leyenová vraj vtedy vyhlásila, že náklady s tým spojené pomôže Bratislave a Prahe EÚ pokryť z novovznikajúceho fondu rovnosti EÚ.

Nepodarilo sa mi túto informáciu overiť, môže ísť o lož, aktuálne pomenovanú „hoax“ s cieľom zdiskreditovať konzervatívnu časť Slovákov a Čechov, ktorí na ňu naskočia. A argument, že mlčali verejnoprávne i neprávne médiá, ako aj príslušné orgány štátnej správy, nemá nijakú cenu. Ony totiž mlčia vždy. A pokiaľ ide o dezinformácie, tie sú programovým nástrojom politikov. A táto, povedzme, dezinformácia má zrejme vytočiť a zosmiešniť národovcov a konzervatívcov. V 15. bode Torontského protokolu, ktorý v lete 1967 prijala skupina zakladateľov NWO (nového svetového poriadku) sa uvádza, že „jednotlivcov, ktorí svojimi činmi alebo slovami ohrozujú vytvorenie nového svetového poriadku, treba znemožniť, označiť, zosmiešniť a v konečnom dôsledku ich aj fyzicky zlikvidovať.“ Vďaka Bohu zatiaľ nás ešte fyzicky nelikvidujú.

Vráťme sa však k -ová v priezvisku našich žien, čo je pradávny a celkom zrozumiteľný zvyk medzi časťou Slovanov. U nás čoraz viac žien najmä spomedzi novinárov a iných „umelkýň“ koncovku -ová nepoužíva. Nevie, či v súlade alebo v nesúlade s platnou legislatívou. Žeby išlo o Neslovenky? Obsah ich textov písaných i hovorených by tomu nasvedčoval. Hádám by bolo namieste, keby Ministerstvo kultúry SR - aj keď má veľa práce napríklad s neposlušnou verejnoprávnou rádio-televíziou - nastolilo poriadok aj tu. Lebo... aj na jednom obyčajnom písmenku záleží. Z písmeniek vznikajú slová, zo slov vety a veta, ako vieme, to je už napísaná alebo vyslovená myšlienka. A z myšlienok vyrastajú ideológie, ktoré držia národ nad vodou, alebo... ho tlačia ku dnu.

Marián Tkáč

História na pleciach súkromníkov

Pokračovanie z 1. strany

Na Elektrotechnickej fakulte SVŠT v Bratislave som začal študovať v roku 1974 a postupne som spoznával mnoho ľudí, čo svoje mladé roky trávili vo väzení. Napokon tretia pohnútká vychádzala z toho, že roky sa rozprávalo o tom, že treba múzeum komunizmu, že by ho mal založiť štát. Nejaké pokusy aj boli, sám som podpísal minimálne dve petície za jeho vznik, ibaže nič sa nedialo, tak sme si povedali, aj keď bude malé, ale naše. Z toho vznikol tiež náš slogan: je to malé múzeum s veľkou témou.

● **Vravíte že rodinu združstevňovanie veľmi poznačilo. Vnímali ste ako dieťa utrpenie rodičov? Čo sa v rodine dialo, ako o tom rodičia rozprávali, že vás to prinútilo uchovať spomienky na bývalý režim?**

Veľa toho rodičia nepovedali, lebo som bol malý chlapec, ale rodina znášala tento údel. Ako malý nemohol som si zapamätať, keď nás likvidovali, že otcovi zobrali všetok majetok. Do stodôl nám dali družstevné jalovice, rodičom nič nezostalo. Utkvel mi v pamäti obraz, keď nám brali z dvora poslednú kravu. A to bola pre rodinu tragédia, lebo mať kravu znamenalo mať nejaké živobytie. Ale bez nej zostal nielen pustý dvor, ale nebolo čo jesť. Otec to veľmi ťažko prežíval, mal z toho aj zdravotné problémy. Mama zachraňovala rodinu tak, že pracovala od rána do noci, aby rodina zostala pokope a prežila. Boli sme štyria súrodenci. Boli ťažké podmienky, ale ako deti sme to neprežívali tak ako naši rodičia, ktorým sa úplne zmenil svet. Až teraz si uvedomujem, čo ich to stálo, aby rodinu udržali a uživil.

● **Hoci ste ako dieťa nemohli vnímať tú ťarchu života, napriek tomu vás inšpiroval k tomu, aby ste zachovali svedectvo na obdobie komunistického**

režimu. Trval vyše štyridsať rokov. Na zriadenie múzea ste potrebovali nejaký projekt. Ako ste na to išli?

Múzeum som zakladal už v dôchodkovom veku. Povedal som si, biznisu stačilo, treba sa venovať hodnotovým veciam. Lebo generácia po nás ani len netuší, čo prežili naši otcovia, aké utrpenie museli znášať, aby sme my dnes mali slobodu. Naša akciová spoločnosť Apex, kde som riaditeľom a predsedom predstavenstva, v 90. rokoch odkúpila staršiu budovu, v nej v súčasnosti sídli múzeum. Priestory boli zdevastované, dali sme ich stavebne do poriadku a keďže niektoré zostali nevyužitú, rozmýšľali sme, čo s nimi. Zhodli sme sa, že založíme múzeum obetí komunizmu ako samostatnú neziskovú organizačnú zložku akciovej spoločnosti

● **Priestory ste mali, ale vytvoriť múzeum? Z čoho?**

Inšpirovali sme sa knihou *Zločiny komunizmu na Slovensku*. No skôr, než sme sa začali zaoberať myšlienkou múzea, rozhodli sme sa inštalovať pamätnú tabuľu dr. Rudolfovi Fibymu, ktorý tu pracoval 20 rokov. Bol tajne vysväteným kňazom zapojeným do tvorby samizdatu a šéfredaktorom časopisu *Náboženstvo a súčasnosť*. V roku 2012 ho postihla mozgová príhoda a po dvoch rokoch zomrel. Vtedy sme sa rozhodli urobiť malú výstavu samizdatu. O samizdate som sa ešte pred smrťou s doktorom Fibym rozprával a navrhoval som mu urobiť knižnicu. Na samizdate som vyrástol, prirástol mi k srdcu i k rukám, považujem ho za symbol protikomunistického odboja.

● **Takže prvým projektom múzea bola knižnica samizdatu. Čo ďalej?**

Naša firma sa venuje projektovaniu informačných systémov. Pracovali sme sa až k multimediálnym aplikáciám a na tomto princípe sme založili projekt múzea.

Využili sme naše technologické, technické znalosti na to, aby sme vybudovali múzeum tak trošku modernejším spôsobom. A zriadili sme kinosálu s digitálnou mapou obetí komunizmu. Ide o vizualizáciu interaktívnej mapy perzekvovaných osôb. Dohromady na 300 metroch štvorcových robíme prehliadky, ale aj workshopy pre tých, čo sa chcú hlbšie oboznámiť s nejakou témou. A v roku 2023 sme podpísali zmluvu so Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach, kde predtým bola najväčšia vyšetrovací väznica Štátnej bezpečnosti. ŠtB ju vlastnila a priamo spravovala do 31.12.1953, teda päť rokov a štyri mesiace. Za ten čas je v evidenčnej knihe zaznamenaných 5022 mien ľudí, ktorých tam zatvárali a vyšetrovali.

● **V sídle Štátnej vedeckej knižnice na Pribinovej ulici máte ďalšiu expozíciu múzea?**

Áno. Podarilo sa nám zo starých výkresov zhotoviť 3D model budovy väznice. Máme tam jednu celú a v nej zážitkové video, aby sme mladej generácii pripomenuli, čo väzeň na samotke prežíval. Aj to bitie, aj psychologické tyranie, ale aj spomienky. Mnohí uväznení žili z predstavy - doma je moja žena s dieťaťom, rodičia sa trápia, čo bude? Do krátkeho spomienkového videa sme sa usilovali dostať aj nádej, ktorá ich neopúšťala.

● **Téma komunizmu je veľmi široká. Niektorí o tomto období vie iba toľko, že mlieko bolo za dve koruny. Akú filozofiu ste zvolili pre vaše múzeum?**

Je nesporné, že tu boli obeť režimu. A o týchto ľuďoch treba rozprávať, na tých by sa nemalo zabudnúť. Takže my sme sa zamerali na obeť komunizmu, lebo cez ne sa dá mnoho povedať. V našej databáze je 104 tisíc mien.

● **Odkiaľ ste získali databázu?**

Ako som spomenul z knihy *Zločiny komunizmu na Slovensku*. Obsahovala aj cédečko, avšak kniha

Pavol Hric vo svojej pracovni.

Foto Eva Zelenayová

vyšla v roku 2001, takže operačné systémy už nefungovali, ba ani databázy. Ibaže my sme informatici, takže sme dokázali vydolovať všetky údaje. Nahodili sme ich do novej modernej podoby a napojili na mapu Slovenska.

● **Spolupracujete aj s Ústavom pamäti národa?**

Máme podpísanú dohodu a ide o to, že ústav nám bude poskytovať oral history či už ako audio alebo video nahrávky, pretože nebudeme predsa robiť niečo, čo už niekto urobil. Ale máme záujem, aby sme to v rámci našej výstavy prezentovali. Našou úlohou nie je robiť výskum, ale prezentovať známe skutočnosti, čo vedci zhromaždili. Múzeum je otvorené každý deň a ľudia si tu hľadajú cestu. Pri-

chádzajú a pýtajú sa na svojich blízkych.

● **Vedia o vás?**

Tak, je ich stále viac. Za tri a pol roka existencie nemôžeme čakať zázraky. V prvom roku od júna do decembra, a to bol ešte kovidový rok, sme mali 500 ľudí. V roku 2024 už päťtisíc. Považujeme za úspech, že ľudia sem chodia. A ešte jedna zaujímavá vec: 70 percent návštevníkov tvoria študenti stredných i vyšších škôl. Chodia aj ôsmaci a deviataci základných škôl. A čo je zaujímavé, 22 percent vstupov, nie počet ľudí, tvorili zahraniční návštevníci. Lebo zo zahraničia nepríde celá trieda, prídu dvaja, traja.

● **A neboli to Slováci žijúci v zahraničí a prišli sa pozrieť na osud svojich predkov?**

Boli aj takí, ale väčšina z nich sa zaujímalá, ako sme my ten komunizmus prežili. Aká je naša skúsenosť s komunizmom. Poviem to tak trochu nepekne, ale naša skúsenosť, ba aj naše bohatstvo sú ľudia, čo roky prežili vo väzeniach a nie sú zničení. Majú zdravé sebavedomie a pevný postoj k životným hodnotám, takže máme zahraničiu čo ukázať. Aj v tomto malom múzeu. Mnohí politickí väzni hovoria, že to bolo tvrdé, ale najväčšia životná skúška. Kto toto zvládol, je sebavedomý človek. S takým nezakýve nejaká správa v novinách. Sú to ľudia, čo si čímsi prešli a majú pevný postoj v prvom rade k pravde, spravodlivosti, k rozlíšeniu dobra a zla.

● **Nezažili ste niečo, čo vás prekvapilo?**

Keď sme múzeum otvorili, netušil som, či sem niekto príde. A priznám sa, že mám mnoho známych, čo vedia o tom, čo robím a nikto z nich neprišiel. Moji rovesníci, 60 plus alebo aj 50 plus, nikto, alebo len veľmi málo. A zrazu, pre mňa je toto najväčšie prekvapenie, naše decká, o ktorých hovoríme, že ich zaujímajú len mobily a diskotéky, tie deti tu chodia s reálnym záujmom. My to vidíme. Jasné, že prídu aj frajeri, čo všetko vedia, všade boli. No ešte sa nestalo, aby si na našej mape niekto nenašiel príbuzného. (Je na internete na stránke obetekomunizmu.sk) Potom príde veľké prekvapenie a otázka: a to prečo nám babka, dedko nič nepovedali? Takže treba sa pýtať, čo spravili doterajšie generácie, že tieto deti objavujú nedávnú minulosť ako novú vec? Že im o nej nikto nepovedal, na dejepise sa to neučia, v rodinách sa o tom nerozpráva. Usilujeme sa zabudnúť, dajme pokoj, veď aj tie družstvá boli dobré. Keď však vidím, ako to tých mladých ľudí zaujíma mám nádej, že sa k svojim dejinám, tvrdo vykupeným bolesťou a utrpením, vrátíme. A budeme si vážiť hodnotu životov aj zdravia týchto ľudí, čo sa obeťovali.

Eva Zelenayová

V. Kravčenko – Žil som pod červenou hviezdou

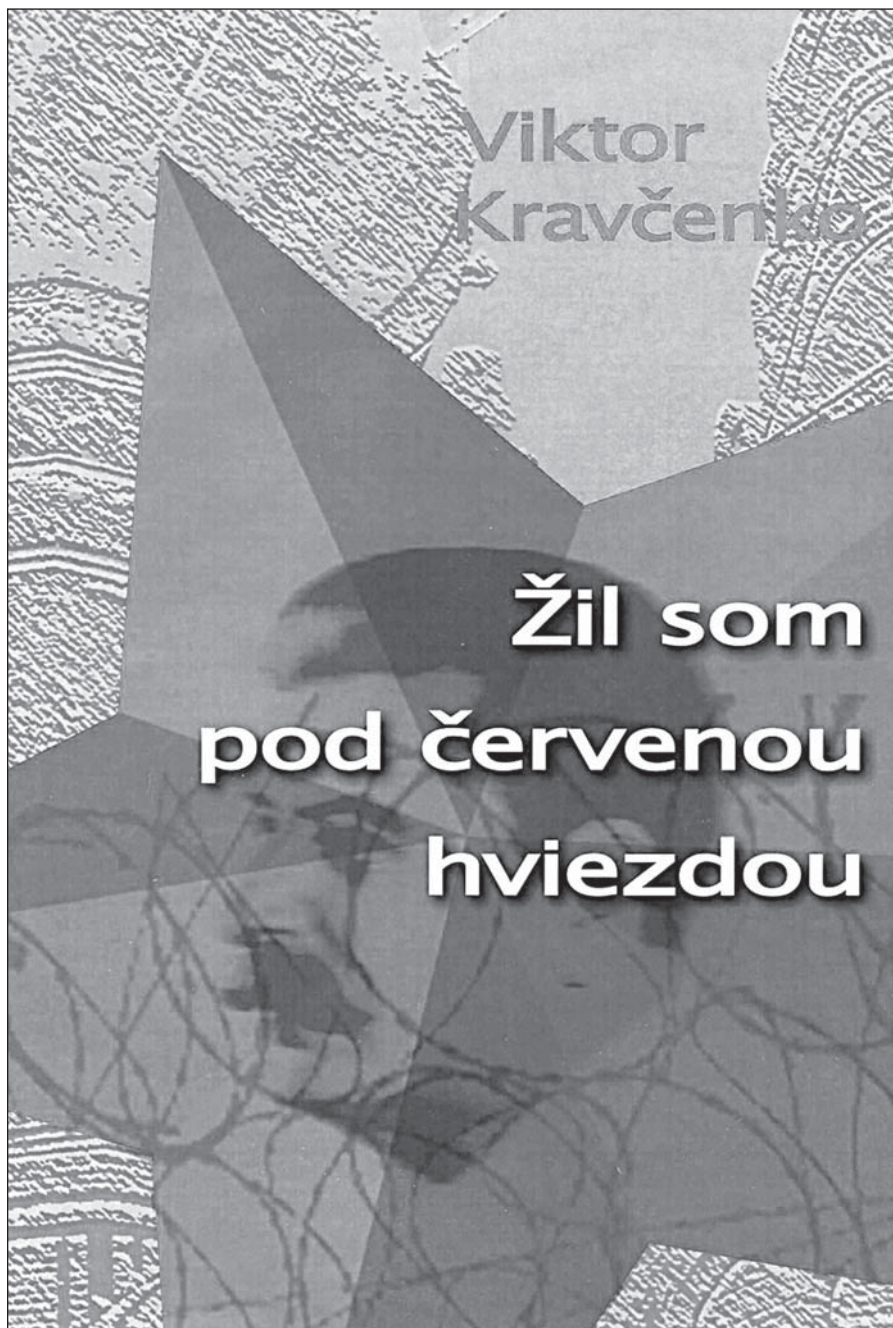
2. vydanie, Sučany, ZSI, 544 s.

Začiatkom tohto roka prišlo na slovenský trh druhé vydanie knihy *Žil som pod červenou hviezdou*. Ide o spomienky, či skôr osobné svedectvo, ba životné vyznanie jedného z popredných sovietskych funkcionárov **Viktora Kravčenko** (1905 – 1966). Kravčenko bol jedným zo státisícov mladých ľudí, ktorí prepadli boľševickej vízii budovania nového sveta. Sám pochádzal z revolucionárskej, boľševickej rodiny. Ako preverený káder sa dostal cez rôzne stupne stranického rebríčka až na vysoký diplomatický post v USA. V USA však v roku 1944 dezertoval a požiadal o politický azyl.

V knihe prináša svedectvo o tom, ako to vyzeralo v krajine, kde malo byť odstránené vykorisťovanie človeka človekom. Namiesto krajšej budúcnosti prišli nové, rafinovanejšie formy zotročenia, neskutočná bieda, lži, faloš. Miesto slobody systém donášania a udavačstva utkaný do dôsledkov. Takmer dve desaťročia pred Alexandrom Solženycinom Kravčenko spomína i otrocký systém trestaneckých táborov – gulagov...

Kravčenko bol zapojený aj do najväčšieho Stalinovho projektu – násilnej kolektivizácie, ktorá vyústila do hladomoru s niekoľkými miliónmi obetí. Z obce Pjaticatky v roku 1933 napr. podáva nasledovný obraz: „Včera večer zdochol kôň. Kožu sme mu stiahli a zdochlinu poliali petrolejom a posypali nehaseným vápnom. Ale dnes ráno, keď sme ju prišli zahrabať, už tam nič nebolo. Všetko nakazené a znehodnotené mäso v noci zmizlo. Bože, kam sme to dospeli, súdruhovia!“

Knihu s pôvodným názvom *Zvolil som si slobodu* publikoval na jar 1946 a už zakrátko bola preložená do 22 jazykov, stala sa bestsellerom. To vyvolalo zúrivé reakcie

ZSSR i komunistov na Západe. Tým skôr, že vyšla v čase, keď bolo Stalinovo impérium na vrchole slávy, keď sa vyhlasovalo za „osloboditeľ“ Európy. Nasledoval veľký súdny proces vyvolaný lživými obvineniami zo strany francúzskych komunistických novín. Kravčenko však všetky svoje tvrdenia doložil a proces v roku 1949 vyhral.

Kniha je aktuálna aj v dnešnej

dobe, keď sú na módnej vlne neomarxizmu rehabilitované boľševické idey. Vydalo ju Združenie slovenskej inteligencie s podporou slovenských exulantov, manželov Sládkovičovcov z Nemecka, ktorí sa zaslúžili o jej preklad i prvé slovenské vydanie v roku 2012. Je možné si ju zakúpiť v predajni Svojet v Bratislave alebo u vydavateľa info@zsi.sk (red)

Foibe – komunistická genocída

Na 24. kongrese medzinárodnej organizácie politických väzňov a obetí komunizmu INTER-ASSO v nemeckom Ettersburgu, bola za riadneho člena prijatá aj Associazione Nazionale Dalmata z Talianska, ktorá je dedičom smutnej kapitoly obetí juhoslovanských partizánov, ktorí boli zabití v foibách – dierach v zemi v severovýchodnej časti Talianska.

Každý rok si 10. februára pripomíname obeť masakrov vo foibách a vyhnanie obyvateľov z krajov Venezia-Giulia a z Dalmácie. Tento pamätný deň bol ustanovený zákonom č. 92 iba 30. marca 2004. Preto, aby sme si uchovali a obnovili spomienku na tragédiu Talianov i všetkých ďalších obetí, na exodus z vlasti Istričanov, Riečanov a Dalmatínčanov v období po 2. svetovej vojne i na dosť zložitý príbeh talianskej východnej hranice.

Foiby (tal. *le foibe*) sú hlboké, úzke priepasti, ktoré sa nachádzajú na území Istrie, Dalmácie i v regióne Friuli Venezia Giulia. Z historického hľadiska slovo *foibe* označuje brutálne násilné činy spáchané v týchto regiónoch juhoslovanskými komunistickými partizánmi medzi rokmi 1943 a 1947, teda ešte aj v rokoch po skončení vojny. Tisíce Talianov boli „infoinati“, teda hodení do týchto hlbokých hrozných dier potom, čo boli zabití. Veľa bolo aj takých, ktorých do foib hodili zaživa a zahynuli v nesmierne bolestných bolestiach.

Išlo o projekt Tita

Tieto masové vraždy boli súčasťou politického projektu Josipa Broza Tita, generálneho tajomníka Komunistickej strany Juhoslávie, ktorý sa s pomocou sovietskeho Ruska v roku 1941 postavil do čela Ľudovej oslobodzovacej armády proti taliansko-nemeckým okupačným silám. Maršal Tito sa stal od roku 1945 hlavou Socialistickej federatívnej republiky Juhoslávie a vládol až do svojej smrti v roku 1980.

Titov plán zahŕňal pripojenie oblastí Venezia Giulia i ďalších talianskych regiónov k novej komunistickej Juhoslávii, čo sa čiastočne aj stalo. Na dosiahnutie tohto cieľa však bolo potrebné fyzicky zlikvidovať každého možného protivníka, bez ohľadu na jeho spoluúčasť s Nemcami a fašistickým režimom. Išlo predovšetkým o zničenie bývalej vlády, ako sa to stalo vo všetkých krajinách, kde sa komunizmus dostal k moci. Terčom boli aj ľudia umiernenej a protifašistickej orientácie, vrátane katolíkov i liberálov, členov Výboru národného oslobodenia. Všetci, čo boli označení za odporcov projektu slovansko-komunistickej expanzie, boli zmasakrovaní alebo poslaní do koncentračných táborov.

Historici odhadujú, že medzi 8. septembrom 1943 a 10. februárom 1947 (deň podpísania parížskych mierových zmlúv) bolo do foib hodených viac ako desaťtisíc živých alebo mŕtvych ľudí.

Spomínané zmluvy podpísané v Paríži, prideliť Juhoslávii pôvodné talianske územia Istrie, Quarnara, mesto Zadar, ako aj väčšiu časť regiónu Venezia Giulia,

Masaker sa začal na Istrii

Juhoslovanská okupácia bola príčinou nielen fenoménu foib, ale aj masívnych deportácií do juhoslovanských koncent-

račných táborov a vyhnania približne 300 tisíc ľudí z týchto oblastí.

Masaker sa začal na Istrii po prímerí podpísanom 8. septembra 1943. Keď sa talianska armáda rozpadla, Titovi partizáni začali teror so zatýkaním, zabíjaním a hádzaním Talianov do týchto dier. Dňa 16. septembra komunistické milície zatkli napr. Angela Tarticchia, farára v obci Villa di Rovigno. Po mučení ho odviekli do lokality Baksoti-Lindaro, kde ho spolu s ďalšími 43 väzňami zviazali ostnatým drôtom a všetkých zabili dávkami zo samopalů. Potom ich hodili do bauxitovej bane.

O niekoľko dní neskôr, 25. septembra, bola v obci Visinade zajatá mladá dvadsaťtriročná Norma Cossetto spolu s ďalšími členmi jej rodiny. V noci zo 4. na 5. októbra bola táto mladá žena mučená a spútaná hodená živá, zviazaná s ďalšími obeťami, do foiby neďaleko Villa Surani.

Na starobyľom hrade Montecuccoli v Pisine bol zriadený krutý revolučný tribunál. Odsúdení, zviazaní ostnatým drôtom a privedení na okraj priepastí, boli zabití strelbou z guľometov a pušiek. Väzni pred popravou sa museli donaha vyzliecť, aby sa aj takto vymazali všetky možné stopy ich identity.

Francúzska revolúcia v Taliansku

Druhá vlna tragédií foib nastala v roku 1945, keď Titova armáda vtrhla do regiónu Venezia-Giulia a dosiahla Terst skôr ako vojská spojencov. Symbolom týchto masakrov je Foiba Basovizza, banská šachta, ktorá sa v máji 1945 stala miestom hromadných popráv väzňov, vojakov, policajtov i civilov, zatknutých komunistickými partizánmi. Nákladné autá smrti dorazili do Basovizy plné ľudí určených k likvidácii. S rukami doráňanými ostnatým drôtom a v reťaziach, boli v skupinách dotlačení k okraju priepasti. Guľometná paľba na tých vpredu strhla všetkých ostatných do priepasti.

Pojem genocída, ktorý sa používa na definovanie zámerného vyhľadzovania ľudí a národov možno aplikovať aj na túto etnickú čistku. Treba však pripomenúť, že násilie Titových partizánov sa neobmedzovalo len na Talianov, ktorí bránili svoju identitu a vlasť, ale rozšírilo sa aj na všetkých vojakov a civilov, Slovincov i Chorvátov, ktorí boli proti vzniku komunistickej republiky v Juhoslávii. Ideologický rozmer masakru bol možno aj hlbší ako ten etnický a vo foibách spolu našli smrť Taliani, Nemci i Slovania.

Tragédia foib patrí do revolučného procesu, ktorý má svoj pôvod vo Francúzsku v roku 1789. Totiž prvou systematickou genocídou v histórii bolo masové zabíjanie ľudí vo Vendée, ktorí sa v rokoch 1793 až 1797 postavili proti Francúzskej revolúcii. Maršal Tito implementoval tieto princípy francúzskej a komunistickej revolúcie, podľa ktorých musia byť všetci nepriatelia slobody a rovnosti, hoci len „podozriví“, drasticky zlikvidovaní. Zločiny proti ľudskosti, ktoré aj dnes krvavo sužujú svet, sú deťmi tejto revolučnej filozofie. A pripomína nám to aj pamätný deň venovaný talianskym foibám.

Roberto de Mattei

Le foibe: un genocidio comunista

(autor je známy taliansky historik; preložil Ján Košiar)

STALO SA

1. marca 1920 vzniklo SND.

3. marca 1973 vysvätil arcibiskup Agostino Cassaroli za biskupov Júliusa Gábríša, apoštolského administrátora Trnavskej arcidiecézy, Jána Pásztoru, nitrianskeho diecézneho biskupa a Jozefa Feranca, banskobystriického diecézneho biskupa.

6. marca 1975 zomrel v Ríme pápežský prelát Dr. Štefan Náhalka, jeden z hlavných zakladateľov Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

7. marca 1939 minister zahraničia Chvalkovský informoval nemeckého diplomatického zástupcu v Prahe, že jeho vláda dáva Slovákom na slobodné rozhodnutie, či chcú ostať v Česko-Slovenskom štáte, alebo vyhlásiť samostatnosť Slovenska.

7. marca 1947 bol popravený Timotej lštok (nar. 29. septembra 1891 vo Veľkých Kostofanoch, okres Piešťany). V roku 1918 vstúpil do čl. armády, od roku 1936 bol riaditeľom žandárskej školy v Bratislave. Zaslúžil sa o to, že po odchode Čechov zo Slovenska bol vytvorený fungujúci slovenský policajný zbor. Pôvodne bol generálom žandárstva; od jesene 1944 bolo žandárstvo zaradené pod Ministerstvo národnej obrany. Do hodnosti generála ho vymenoval prezident Jozef Tiso na poslednom zasadaní slovenskej vlády 1. apríla 1945. Bol jediným generálom armády prvej Slovenskej republiky, ktorý bol po druhej svetovej vojne popravený.

11. marca 1924 sa v Udavskom narodil kardinál Jozef Tomko.

11. marca 1939 prezident republiky Hácha vymenoval novú slovenskú vládu na čele s Karolom Sidorom. Jej ďalšími členmi boli: Jozef Sivák (školstvo a národná osveta), Martin Sokol (vnútro), Július Stano (doprava a verejné práce), Peter Zafko (priemysel, obchod, živnosť a pôdohospodárstvo), Alexander Hrnčár (financie) a Gejza Fritz (spravodlivosť).

11. marca 1960 komunistická polícia zatkla a uväznila tajne vysväteného biskupa, jezuitu Jána Chryzostoma Korca. Biskup Korec bol 20. mája odsúdený Krajským súdom v Bratislave (predseda senátu Ervín Polakovič) „pre velezradu“ na 12 rokov väzenia, stratu občianskych práv a vypovedanie zo Západoslovenského kraja. Väznili ho v Prahe na Pankráci a potom vo Valdiciach pri Jičine až do 24. februára 1968.

12. marca 1929 sa v Košiciach narodil slovenský organista a pedagóg Ferdinand Klin-da.

13. marca 1939 v noci z 12. na 13. marca Dr. Keppler dostal z Berlína príkaz urobiť všetko, aby sa Slovensko osamostatnilo. Preto sa obrátil na zosadeného predsedu vlády J. Tisu s pozvaním na rozhovor ku kancelárovi Nemecka A. Hitlerovi. Tiso dve prvé posolstvá odmietol. Ale keď prišiel tretí posol s pozvaním, overeným nemeckým konzulom v Brati-

slave E. von Druffelom, Tiso sa pobral do Bratislavy a predložil vec na rozhodnutie predsedovi vlády Sidorovi, predsedovi Slovenského snemu Sokolovi a členom predsedníctva HSLS-SSNJ. Zišli sa všetci členovia Užšieho predsedníctva HSLS-SSNJ, členovia vlády a členovia predsedníctva Slovenského snemu. Títo ústavní a politickí predstavitelia Slovenska rozhodli, že Tiso má pozvanie prijať, vypočuť Hitlera, ale každé rozhodnutie rezervovať Snemu Slovenskej krajiny. Tisu prijal nemecký kancelár Adolf Hitler. Rozhovor trval 75 minút. Vo zvyčajnom monológu Hitler Tisovi oznámil, že sa rozhodol likvidovať „zvyšné Česko“ (Resttschechei), ale že jeho záujmy sa končia pri Karpatoch. Ak sa Slovensko rozhodne pre samostatnosť, on je ochotný uznať ju a zaručiť Slovákom ich nezávislosť. Tiso Hitlerovi odpovedal, že ľutuje, ale nie je v stave urobiť nijaké rozhodnutie v tejto veci, lebo to patrí výlučne do kompetencie Slovenského snemu.

14. marca 1939 o 9. hodine prišiel Tiso do Bratislavy a hneď zreferoval ústavným a politickým činiteľom, ktorí ho vyslali do Berlína, aká je tam situácia. O 10.57 h Snem Slovenskej krajiny otvoril svoje mimoriadne zasadanie, na ktorom sa zúčastnilo 57 poslancov z celkového počtu 63.

Predseda Snemu Martin Sokol vyzval poslancov, aby hlasovali, či sú za samostatný slovenský štát, alebo nie. Všetci prítomní poslanci povstaním zo svojich miest odhlasovali utvorenie samostatného slovenského štátu. Po krátkej prestávke predseda Snemu Dr. Sokol predložil na schválenie Zákon zo dňa 14. marca 1939 o samostatnom štáte Slovenskom, ktorý právne kodifikoval vyhlásenie samostatnosti a pretvoril Snem Slovenskej krajiny na zákonodarný Snem Slovenského štátu. Potom prikročilo predsedníctvo Snemu k vymenovaniu prvej vlády Slovenského štátu. Tvorili ju: Jozef Tiso ako predseda vlády a ministri Vojtech Tuka (podpredseda vlády), Karol Sidor (vnútro), Ferdinand Čatloš (národná obrana), Jozef Sivák (školstvo), Gejza Medrický (hospodárstvo), Ferdinand Ďurčanský (zahraničie), Gejza Fritz (pravosúdie), Mikuláš Pružinský (financie), Július Stano (doprava a verejné práce).

21. marca 1982 zomrel v rímskej nemocnici profesor Pápežského orientálneho inštitútu, významný historik Slovenska a slovanských krajín, kňaz východného rítu a člen Spoločnosti Ježišovej Michal Lacko.

23. marca 1939 napadli maďarské vojenské jednotky územie Slovenskej republiky tromi prúdmi z územia Podkarpatskej Rusi, ktorú krátko predtým začali okupovať. Do dejín vošla ako Malá vojna.

23. marca 1948 Slovenská národná rada schválila nové nariadenie č. 7/1948 o pracovných útvaroch, ktoré sa vlastne stali táborami nútených prác. Občanov tam uvrhovali bez súdneho pokračovania, iba na príkaz troj-

člennej komisie poverenictva vnútra. Väzni v nich trpeli často v neľudských podmienkach, ba mnohí aj zahynuli. Podobnými táborami v celej ČSR postupne prešlo asi 80 000 občanov.

23. marca 1968 zvolalo vedenie ZSSR najvyšších predstaviteľov štátov Varšavskej zmluvy (okrem Rumunska) na stretnutie v Drážďanoch (Dresden), kde všetci účastníci vyjadrili svoje znepokojenie nad stálym vzrastom „negatívnych tendencií“ v ČSSR.

23. marca 1959 v Leopoldove zomrel bl. Metod Trčka.

24. marca 1946 Štátna bezpečnosť vydala oficiálnu správu, že na Slovensku odhalila niekoľko protištátnych skupín, ktoré udržiavali spojenie so slovenskými emigrantmi v Rakúsku a pracovali za obnovenie slovenského štátu. V tejto súvislosti zaviedli trestné pokračovanie proti viacerým slovenským študentom (Š. Chal-movský, A. Kšiňan, J. Bačkor, J. Vicen).

25. marca 1988 sa v Bratislave konala sviečková manifestácia.

27. marca 1996 Národná rada SR po opätovnom prerokovaní schválila zákon č. 125/1996 o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému. Vyhlásila, že „KSČ a jej odnož KSS sú zodpovedné za spôsob vlády v našej krajine v rokoch 1948 – 1989, a to najmä za cieľavedomé ničenie tradičných hodnôt európskej civilizácie, národných a náboženských práv, za úmyselné porušovanie ľudských práv a slobôd, za justičné zločiny vykonané v politických procesoch, za teror vykonávaný proti nositeľom iných názorov, než aké zodpovedali učeniu marxizmu-leninizmu, za devastáciu hospodárstva, za zničenie tradičných princípov vlastníckeho práva, za zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely“. Zákon nariadil uložiť do vstupnej haly parlamentu pamätnú tabuľu s nápisom: Účastníci protikomunistického odboja sa zaslúžili o pád komunistického režimu a o znovunastolenie demokracie na Slovensku. Patrí im za to vďaka. Návrh zákona inicioval poslanec NR SR Arpád Tarnóczy, súčasný čestný predseda PV ZPKO.

V roku 1822 ostrihomský arcibiskup Alexander Rudnay zvolal do Bratislavy celouhorskú synodu. Synoda mala riešiť dôsledky jozefínskej cirkevnej politiky. Zaoberala sa povznesením náboženského života, riešila otázku škôl a iných vážnych otázok. Jej uznesenia však absolutistická vláda nedovolila vyhlásiť. Realizovali sa uznesenia o vydaní Biblie v národných jazykoch - slovenský preklad Biblie s jeho podporou zrealizoval v rokoch 1829 a 1832 Juraj Palkovič.

V roku 1922 Mons. ThDr. Eugen Filkorn, slovenský katolícky kňaz a pápežský prelát, poslanec Slovenského snemu založil Svoradov, internát pre katolíckych vysokoškolákov v Bratislave.

PRIPOMÍNAME SI

V marci si pripomínáme významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

40 rokov

Mgr. Ján Litecký-Šveda, Bratislava
7.3.1985

50 rokov

František Višňovský, Stará Ľubovňa
20.3.1975

55 rokov

Ing. Viliam Žingor, Martin 16.3.1970
Ing. Kamil Jakubčák, Košice 19.3.1970

75 rokov

Zdeněk Kysučan, Nitra 4.3.1950
Marta Malíková, Heľpa 20.3.1950

80 rokov

Jiří Nosek, Bratislava 17.3.1945
Mária Fiľová, Heľpa 23.3.1945

81 rokov

Eduard Plšek, Hlohovec 2.3.1944

82 rokov

Mária Dvorčáková, Levoča 5.3.1943

83 rokov

Mária Jedličková, Nedožery-Brezany
25.3.1942

85 rokov

Anna Mešťanová, Heľpa 28.3.1940
Irena Petrgalovičová, Žiar nad Hronom
23.3.1940

86 rokov

Jozef Mikuš, Častá 14.3.1939

89 rokov

Ján Gregor, Banská Bystrica 8.3.1936

90 rokov

Anna Strašiftáková, Modra 29.3.1935
Ľuba Drápelová, Bratislava 30.3.1935

92 rokov

Ján Bilek, Jablonov 27.3.1933

93 rokov

Štefan Jablonický, Lakšárska Nová Ves
1.3.1932

95 rokov

Ing. Július Homola, Topoľčianky
15.3.1930

100 rokov

Eleonóra Jedličková, Bánovce nad Bebravou
8.2.1925

Jubilantom srdečne blahoželáme

PRISPELI NA SVEDECTVO

JUDr. Peter Brňák, Bratislava 50 EUR
JUDr. Michal Malatinský, Bratislava 10 EUR
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava 20 EUR
Ing. Marián Šuran, Bratislava 100 EUR
Ing. Ján Brodňanský s manželkou, Košice 100 EUR
ThDr. Ján Košiar, Bratislava 100 EUR
Marián Danko, Trebišov 4 EUR
Margita Bažalíková, Bratislava 30 EUR
Dušan Kvartek, Zborov 4 EUR
Mária Masárová, Trenčianska Teplá 15 EUR
Margita Cirinová, Bratislava 10 EUR
MUDr. Teodor Streicher, Bojnice 80 EUR
Vojtech Nový, Šipkov 20 EUR
Anna Horošková, Piešťany 30 EUR
Matúš Daško, Bratislava 20 EUR
Anastázia Mračnová, Moravský Sv. Ján 30 EUR
František Petrek, Levoča 20 EUR
Oľga Margetinyová, Hlohovec 180 EUR
Emil Poláčik, Bratislava 5 EUR
Viliam Horák, Bánovce nad Bebravou 20 EUR
JUDr. Milada Juhásová, Liptovský Trnovec 10 EUR
Jozef Ševcech, Kočovce 10 EUR
Štefan Valkovič, Zlaté Moravce 300 EUR
PaeDr. Jana Blublová, Ivanka pri Dunaji 100 EUR
Stanislav Zahuraneč, Spišské Vlachy 10 EUR
Miro Nemec, Ludanice 11 EUR
Karol Kubičan, Bánovce nad Bebravou 10 EUR
Marta Maláškova, Malacky 50 EUR
Martin Lacko, Modrová 20 EUR
Ing. Marián Oščenda, Trebišov 10 EUR
Eleonóra Jedličková, Bánovce nad Bebravou 20 EUR
Kamil Bednár, Trstená 60 EUR
Melánia Straková, Piešťany 20 EUR
Eva Hlučová, Piešťany 20 EUR
Magdaléna Salvianyová, Trnava 10 EUR
Ján Dekýš, Žiar nad Hronom 4 EUR
Stanislav Hvozdič, Košice 5 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

Rozlúčili sme sa s politickým väzňom Pálom Sebökom

Posledná rozlúčka s pánom Pálom Sebökom, v roku jeho nedožitéj 95-tich rokov, sa konala 19. februára 2025 v dome smútku obce Štítnik. Na večnosť odišla jeho duša, duša politického väzňa, odsúdeného komunistickou mocou päťdesiatich rokov minulého storočia na 15 rokov väzenia prežitých vo väzenských táboroch na Jáchymovsku. Pál Sebök - obľúbený Pali báči - žil svoj pozemský život s hlbokou vierou a kresťanským presvedčením v jeho rodnom Štítniku. Po prepustení na slobodu v roku 1960 žil a pracoval v Košiciach a striebornú etapu života opäť v prežíval v rodnom Štítniku.

Smútočnej rozlúčky rímskokatolíckeho obradu so zomrelým sa zúčastnili predstavitelia obce Štítnik a miestni známi. Za Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja sa s kyticou kvetov rozlúčili s nebohým členovia regionálnej pobočky PV ZPKO v Košiciach Ján Brodňanský a Rudolf Čičák. (ib)

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 95 rokov, 15. februára 2025, zomrel rehabilitovaný politický väzeň **PÁL SEBÖK**, člen regionálnej organizácie PV ZPKO v Košiciach. Posledná rozlúčka so zosnulým sa konala 19. februára 2025 v Štítniku. Za našu organizáciu sa poslednej rozlúčky zúčastnili Ing. Ján Brodňanský a Ing. Rudolf Čičák.

† Vo veku 89 rokov zomrela **Rozália HOCKICKOVÁ**, dlhoročná členka regionálnej pobočky PV ZPKO v Levoči. So zosnulou bola posledná rozlúčka 3. februára 2025 v Spišských Vlahoch. Nech odpocíva v pokoji.

Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Bývalý minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort nebude financovať náš časopis Svedectvo a súčasné vedenie rezortu zrejme nedopatrením rozhodnutie bývalého vedenia MV SR nezrušilo. Preto aj naďalej sme odkázaní na Vašu pomoc, bez ktorej vydávanie Svedectva nie je možné zabezpečiť. Výšku štátnej dotácie síce súčasná vláda vrátila na úroveň spred vlády Igora Matoviča, ibaže stále zostáva v platnosti zákaz financovať z nej aj vydávanie Svedectva. Znovu sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadajte vo Vašom

okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdú podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na **číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109**, alebo sa kontaktujte na tel. číslo: 02-52 63 81 56.

Darcom úprimne ďakujeme.
Vedenie PV ZPKO a časopisu Svedectvo

PRIPOMÍNAME

Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod.**

**múzeum
obetí
komunizmu**

Malé múzeum s veľkou témou

Múzeum obetí komunizmu
Apex. a.s., Košice, Moyzesova 24

Otváracie hodiny :
Pon - Pia: 8.00 - 15.00
(po dohode kedykoľvek)

Tel: +421 948 062 054
Mail: office@mok.sk

www.mok.sk
www.obetekomunizmu.sk